

ศิลปิน : หยกและเกรียงเกลาบ

ประพันธ์ ศรีสุตา

ถ้าจะกล่าวถึงเรื่องราวของศิลปินตะวันออกเราอาจจะแบ่งได้เป็นสองตระกูลใหญ่ๆ คือ อินเดียและจีน อิทธิพลของศิลปิน วัฒนธรรมและอารยธรรม ซึ่งไทยเราได้รับมาแต่โบราณกาลนั้น อาจจะพูดได้ว่าได้รับถ่ายทอดมาจากฝ่ายอินเดียเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่มีบทบาทต่อวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนไทย ส่วนทางด้านจีนนั้นเราอาจจะเห็นได้ไม่ชัด ถ้าจะลองสืบค้นดูประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยนั้นก็ถือว่ามาแต่โบราณกาล หรืออย่างน้อยก็เริ่มมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมา หรือแม้แต่ประวัติศาสตร์ในชั้นหลังๆ แคร่ทันโกสินทร์นี้ก็ตามไทยกับจีนมีความสัมพันธ์กันไม่แต่ในด้านการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น แม้แต่ทางวัฒนธรรม

ก็ดูเหมือนจะไม่มียิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องของการเมือง จะเห็นได้ว่านับแต่สมัยรัตนโกสินทร์เรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ ไทยเราได้แปลวรรณคดีเรื่องใหญ่ๆ ของจีนถึง ๓๔ เรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสามก๊กนั้น แปลตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ และคนไทยรู้จักกันดีมาทุกยุคทุกสมัย

จีนเป็นประเทศใหญ่มีประชากรมากและมีประวัติอันยาวนาน ถ้าจะถือว่าปีก่อน พ.ศ. ๒๑๕๔ นั้น กษัตริย์องค์ที่เริ่มสถาปนาประเทศจีนขึ้นแถบลุ่มแม่น้ำฮวงโห ซึ่งเป็นระยะใกล้เคียงกับอารยธรรมของโลกอีกไม่กี่แห่งเช่น แถบลุ่มแม่น้ำไนล์ ลุ่มแม่น้ำไทกริสยูเฟรติสและลุ่มแม่น้ำสินธุ อารยธรรมของโลก ในระยะเดียวกันนี้หลายแห่งได้สูญพันธุ์ไปเกือบหมด แต่ของจีนนั้นมีการสืบ

ทอดกันลงมาอย่างไม่ขาดสาย หลักฐานทาง
ด้านศิลปวัตถุในงานศิลปะของจีน เช่นรูปแกะ
มังกร เราจะพบว่าทำกันมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์
เซียง (ก่อน พ.ศ. ๑๒๒๓-๕๗๙) แต่ความคิด
เรื่องมังกรนี้คงจะมีมาก่อนหน้านั้น ในหนังสือ
ประวัติศาสตร์จีนซึ่งเรียบเรียงโดย คุณเลียง
เสถียรสุด ได้กล่าวถึงกำเนิดมังกรไว้ว่า

“ภาพมังกรซึ่งเราเรียกว่า เล้งหรือ
เหลงนั้น ปรากฏขึ้นในสมัยอั้งตี้ สันนิษฐาน
ว่าสัตว์ในนิยายอันไม่ปรากฏในโลกนั้น
กษัตริย์อั้งตี้ สร้างขึ้นโดยให้ถือว่าเป็นเครื่อง
หมายประจำชาติจีนซึ่งสถาปนาขึ้นใหม่ เพราะ
ในสมัยโบราณมนุษย์นิยมใช้สัตว์หรือดอกไม้
เป็นเครื่องหมายประจำเผ่า (โทเทม) ของตน
ชาติจีนซึ่งรวมกันขึ้นเป็นชาติใหม่ก็ควรมี
เครื่องหมายประจำชาติใหม่ด้วย และเพื่อ
ความเป็นธรรมแก่เผ่าต่างๆ ที่เข้าร่วมกัน
กษัตริย์อั้งตี้จึงนำเอาส่วนต่างๆ ของสัญลักษณ์
ในแต่ละเผ่ามารวมกันโดยเอาส่วนหัว
ของสัญลักษณ์ของชนเผ่าวัว ลำตัวของเผ่า
เกิลีคและหางของเผ่าปลา เขาของเผ่ากวาง
และเท้าของเผ่านก มารวมเป็นสัตว์สมมุติ
ชนิดหนึ่งแล้วให้ชื่อว่า เล้ง และกำหนดให้มี
อิทธิฤทธิ์มากมายเป็นเจ้าแห่งสัตว์ทั้งหลาย
การสันนิษฐานนี้ ถ้าตรงกับความจริงก็ควร

จะนับว่ากษัตริย์อั้งตี้เป็นกษัตริย์ที่ทรงพระ
ปรีชาในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว
อย่างดียิ่ง มังกรต่อมาได้ถูกยกย่องให้เป็น
สัญลักษณ์ของกษัตริย์ที่ทรงคุณความดี มัก
จะถือว่าเป็นมังกรทองลงมาจุติ การใช้ราชา
ศัพท์ก็ใช้คำว่ามังกรนำหน้า เช่น พระพักตร์ใช้
ว่า มังกรพักตร์ เป็นต้น สมัยพระพุทธศาสนา
เข้าสู่จีนได้ใช้คำว่ามังกร “เล้ง” แปลคำว่า
นาคของพระสูตร ทำให้มังกรมีค่าตัวสูงขึ้น
และมีบุคลิกภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น”(๑)

เรื่องราวของมังกรนี้ปรากฏอยู่ในที่ทั่ว
ไปในรูปเขียน รูปปั้น รูปแกะสลัก ลวดลาย
แม้แต่เครื่องทรงชั้นสูงของพระเจ้าจักรพรรดิ
ก็จะมีลวดลายมังกรเป็นสำคัญ ในทางวรรณ
คดีของจีนเรื่องต่างๆ ก็จะมีกล่าวถึงมังกรอยู่
เสมอ เช่นเรื่อง สามก๊ก ตอนที่ ๑๙ นับจาก
บรรทัดที่ ๑๓ มีเนื้อความว่า

“ขณะเมื่อโจโฉกับเล่าปี่เสพสุราอยู่
ด้วยกันนั้น พอบังเกิดพายุหนักมีดฟ้าม้วนฝน
ทหรรและคนทั้งปวงร้องว่า มังกรสำแดงฤทธิ์
บนอากาศจึงเกิดพายุหนักดังนี้ โจโฉกับเล่าปี่
ได้ยินคนทั้งปวงร้องก็ยกหน้าขึ้นดูเห็นเมฆมืด
มัวไปทั้งอากาศ เล่าปี่กับโจโฉก็รู้ว่ามังกร
สำแดงฤทธิ์ โจโฉจะใคร่ดูปัญญาเล่าปี่จึงแถลง
ถามว่า ท่านแจ้งหรือไม่ว่า คือมังกรสำแดงฤทธิ์

๑ เลียง เสถียรสุด (เรียบเรียง), ประวัติวัฒนธรรมจีน, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖, หน้า ๑๑.

จึงเกิดลมเมฆมีตึงขึ้น แลมังกรนั้นมิฤทธิ์
ประการใด

เล่าปี่ก็แก้งตอบว่า มังกรสำแดงฤทธิ์
ประการใดนั้นข้าพเจ้ามิได้แจ้ง โจโฉจึงว่า
อันมังกรสำแดงฤทธิ์นั้นจะทำให้ดูใหญ่และ
น้อยเท่าใดก็ได้ ถ้าจะขึ้นไปบนอากาศกระทำ
ฤทธิ์ต่างๆแล้ว อากาศนั้นยังแคบอยู่ไม่เสมอ
ด้วยฤทธิ์ แม้จะลงในท้องมหาสมุทรกระทำ
ฤทธิ์ให้กายนั้นน้อยเข้า แอบอยู่ในเงอ
มจะซ่อนเข้าก็ได้ อันเทศกาลนี้เป็นฤดูฝนมังกร
จึงสำแดงฤทธิ์จะขึ้น อุปมาเหมือนคนมีสติ
ปัญญากว้างขวาง ถ้าจะทำการสิ่งใดจะเนการ
ตามสมควร แม้เห็นว่าการใหญ่ก็ทำให้ใหญ่
ประมาณการน้อยก็ทำแต่น้อย ทุกวันนี้ผู้ใด
มีสติปัญญากว้างขวางเหมือนมังกรสำแดงฤทธิ์
จะขึ้นบ้าง ท่านจงบรรยายให้แจ้ง”(๒)

ว่ากันไปแล้วมังกรนั้นเป็นสัตว์ชั้นสูง
หรือสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ของจีน เป็นที่นับถือของ
คนจีนโดยทั่วไป ข้าพเจ้าได้พบกับนักเลง
มังกรท่านหนึ่งให้บรรยายเกี่ยวกับมังกร
เพิ่มเติม คือมังกรในชั้นหลังๆนี้มีหัวเท่าไม้
เท่ากันบางตัวมีห้าหัว บางตัวมีสี่และสามหัว
ก็มี มังกรเหล่านี้ดูเหมือนว่าจะแสดงยศถา
บรรดาศักดิ์ตำแหน่งของตัวเอง เช่น ตัวที่มี
ห้าหัวอาจจะใช้สำหรับพระเจ้าจักรพรรดิ ส่วน

ตัวที่มีหัวน้อยหน่อยก็ใช้สำหรับเจ้านายหรือ
ขุนนางที่มียศตำรองลงมาเป็นลำดับอย่างนั้น
เป็นต้น

ศิลปะของจีนนั้นถือว่ามีเอกลักษณ์เป็น
ของตัวเองอย่างเด่นชัด แม้แต่ภูกันของจีน
นั้นก็เหมือนภูกันของชาติอื่น ถ้าจะแบ่ง
หมวดของศิลปะสาขาใหญ่ๆอันมี จิตรกรรม
หนึ่ง ประติมากรรมหนึ่ง สถาปัตยกรรมหนึ่ง
วรรณกรรมหนึ่ง และนาฏศิลป์การดนตรีหนึ่ง
เป็นศิลปะชั้นสูงแล้ว ศิลปะของจีนก็มีอยู่ครบ
ถ้วนทุกหมวดหมู่ แต่ที่พิเศษมากไปกว่านั้น
ก็คือศิลปะการเขียนตัวหนังสือของจีน ที่มีชื่อ
ปรากฏอยู่ก็มีหลายท่าน เช่น หวาง ซี จื่อ
(Wang Hsi-chih) พ.ศ. ๘๖๔-๙๑๒ เป็น
ผู้ที่ฝึกฝนลัทธิเต๋า เป็นขุนนาง และผู้รัก
สำคัญ ฝีมือการเขียนตัวหนังสือของท่านผู้
ถึงกับมีคนกล่าวว่า “เขาเหมือนเมฆที่ลอยอยู่
เบื้องบน และเข้มแข็งดุจมังกรอันผงาด” อีก
ท่านหนึ่งคือ ชุน กวี่ ถึง มีชีวิตอยู่ในสมัย
ราชวงศ์ถัง ท่านได้กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าหายใจ
และมีชีวิตอยู่กับศิลปะอันประหลาดนี้มาก
กว่ายี่สิบปีแล้ว และก็ยังหวังที่จะเขียนลายมือ
ให้งามขึ้นโดยฝึกอยู่อย่างไม่ย่อท้อ แม้กระนั้น
ก็มีได้หวังจะให้ดีกว่าลายมือของปรมาจารย์
หวาง ซี จื่อ ความอัจฉริยภาพของศิลปะการเขียน

๒. เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก ฉบับราชบัณฑิตยสถานชำระ เล่ม ๑, พระนคร : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๑๓,
หน้า ๓๓๔-๓๓๕.

ลายมีอนัน ข้าพเจ้าได้เห็นมามากต่อมาก
ตรงจุดแห่งหยาดน้ำค้าง สวรรค์ทั้งรุ่งรอย
ไว้ที่ปลายเข็ม ตรงนั้นพายุกรรโชกลงมามาก
มายบนแท่งศิลา ข้าพเจ้าเคยเห็นฝูงนางพญา-
หงส์ลอยตัวอยู่ด้วยปีกอันสง่า หรือฝูงอาชา
ห้าววิ่งมาโดยเร็ว บางครั้งก็เป็นแถวของไก่ฟ้า
ร่าเริงระบำ หรือคนเกาะอยู่กับกิ่งงุ่นแห่ง
ในขณะที่ชนบทลาลงไปนั้นเงียบสงบ บาง
เส้นหนักดูจุกอันเมฆอันหมึมา บ้างก็เบาดู
น้ำพุพวยพุ่ง ที่หยุดนิ่งก็ดูภูผาอันสงบอยู่กับที่
และแล้วพระจันทร์ดวงใหม่ก็ทอแสงสู่ภูมิภาค
หรือหาไม่ วิธีเขียนก็เริ่มเป็นลำแห่งดวงคารา
ที่ทั้งใหญ่และให้แสงทอส่งลงมาแผ่กว้างรัตติ-
กาล ทั้งหมดนี้ช่างน่าพิศวงดูธรรมชาติ
ฉะนั้น คงหนึ่งจะเป็นอำนาจมนุษย์ ทั้งๆที่
ความสัมพันธ์ระหว่างอัจฉริยภาพแลศิลปก่อ
ให้เกิดความยิ่งใหญ่ขึ้น ส่งผลให้เป็นความพึงพอ
ใจของศิลปินในขณะที่มีมือเคลื่อนไหวไปได้ตั้งใจ
ปรารถนา พวกเขามีได้แต่ต้องกระตือรือร้นแต่
จะมีความหมายอยู่ด้วยบรรยากาศความหนัก
เบาของแต่ละเส้น แต่ละจุด ดูประหนึ่งจะรอ
คำสั่งที่มาจากปลายพู่กันฉะนั้น^(๑)

ศิลปการแกะหยกของจีนเป็นอีกแขนง
หนึ่งที่น่าจะกล่าวถึง คนจีนนับถือหยกว่าเป็น
ของมีค่าหายาก ที่พิเศษไปกว่านั้นศิลปการ

แกะหยกที่วิจิตรพิศดารนั้น ทำให้หยกมีคุณค่า
มากขึ้น หยกเป็นหินสีชนิดหนึ่งที่มีผิว
เนียนละเอียดมีเสน่ห์ชวนชม หยกนี้
หาได้แถบมณฑลซินเกียง และยูนนานทางใต้
ของจีนเท่านั้น นักธรณีวิทยาแบ่งหยกออกเป็น
สองตระกูล คือ Nephrite และ Jadeite
ตระกูล Nephrite มีสีขาว น้ำเงิน เขียว
เหลือง เขียวแก่ และดำ หาได้แถบมณฑล
ซินเกียง ส่วนตระกูล Jadeite นั้นมีสีเขียว
อ่อนโปร่งใสหาได้แถบมณฑลยูนนาน เนื้อหยก
นั้นแข็งเอาการอยู่แกะไม่ยากนัก คุณภาพของ
หยกนั้นแบ่งออกเป็นสามระดับคือ หยกชั้น
สูงใช้สำหรับพระเจ้าจักรพรรดิ ชั้นกลางใช้
ทำศิลปวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพิธีรีตอง ส่วนชนิด
อย่างสามัญนั้นใช้ทำจำลองของใช้และฝังไป
กับผู้ตาย หยกที่ใช้ในพิธีที่สำคัญที่สุดมี
“Liu Jui” และ Liu Ch’i” ในอดีตใช้เป็น
สัญลักษณ์แสดงยศถาบรรดาศักดิ์ของราช
สำนักเช่น

“Chen-Kuei” สำหรับพระเจ้า
จักรพรรดิ

“Huan-Kuei” สำหรับขุนนางชั้น
สูง เชื้อพระวงศ์ชั้นสูงหรือแม่ทัพ

“Hsin-Kuei” สำหรับขุนนางชั้น
รอง

๑. การ์ริงตัน กูตริจ, ประวัติศาสตร์จีน, ส. ศิวรักษ์ (แปล), กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖, หน้า ๑๑๑.

“Kung-Kuei” สำหรับขุนนาง
ธรรมดา

Kuei มีลักษณะคล้ายๆ กันมีรูปเป็น
หัวขวานแต่ไม่มีด้าม เกะเป็นลวดลายวิจิตร
พิศดารเจาะรูไว้สำหรับแขวนเป็นสัญลักษณ์
แสดงอำนาจ เข้าใจว่าแต่เดิมหรือตั้งแต่สมัย
หิน มนุษย์รู้จักใช้ขวานหินเป็นอาวุธ ต่อเมื่อ
กาลเวลาผ่านไป การค้นพบโลหะอย่างอื่นได้
พัฒนาอาวุธต่างๆ ตีขึ้น ในชั้นหลังขวานหิน
จึงเพียงเหลือไว้แสดงเป็นเครื่องหมายหรือ
สัญลักษณ์เท่านั้น เมื่อคนจีนค้นพบหินสี
สวยงามเช่น หยกจึงนำมาแกะและกลายเป็น
เครื่องราชูปโภคไปในที่สุด มีหยกที่แกะเป็น
รูปแผ่นกลมๆ เจาะรูตรงกลางที่จีนเรียกว่า ปี้
(Pi) มีอยู่สองแบบที่เรียกว่า ปู ปี้ (Pu-Pi)
และปี้ (Pi) สัญลักษณ์แบบนี้สำหรับ
เจ้านายเชื้อพระวงศ์ทั้งหลายใช้แขวนไว้ข้างฝา
ส่วนใครจะมียศสูงกว่ากันนั้นดูที่ลวดลาย
ของปี้เป็นส่วนสำคัญ หลักฐานทางค่านศิลป์
วัตถุการทำสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้ย้อนหลัง
ไปถึงสมัยราชวงศ์เซียง (ซาง) พระราชพิธี
การบวงสรวงสวรรค์แผ่นดินและทิศทั้งสี่นั้น

“Ts'ang-Pi” เป็นขามหยกสีเขียวใช้
บวงสรวงสวรรค์

“Huang-Tsung” เป็นรูปกลองทรง
กระบอกแกะด้วยหยกสีเหลืองใช้บวงสรวง
แผ่นดิน

“Ching-Kuei” หยกสีเขียวแกะเป็น
แผ่นใช้บวงสรวงทิศใต้

“Hsüan-Huand” หยกสีเทาแกะเป็น
รูปพระจันทร์เสี้ยวใช้บวงสรวงทิศเหนือ

“Pai-Hu” หยกสีขาวแกะเป็นรูปเสือ
ใช้บวงสรวงทิศตะวันตก

เรื่องราวของหยกที่เกี่ยวข้องกับความ
เชื่อต่างๆ ยังมีอีกมากมายเช่น เชื่อว่า Chen-
Kuei สามารถคุ้มครองรักษาประชาชนยาม
เกิดทุกข์ภัยและหายนะ หยกบางชนิดใช้ลง
โทษข้าราชการที่ก่ออาชญากรรม สงสัยจะถู
กบงคับให้กลืนหยกหรืออย่างไร ไม่มีคำอธิบาย
หยกบางชนิดใช้เป็นรางวัลข้าราชการที่ทำ
ความดีความชอบ บางชนิดใช้เป็นของหมั้น
เจ้าหญิง และบางชนิดใช้เป็นเครื่องหมายออก
คำสั่งกองทัพ แต่ก็เกิดการปลอมแปลงกันขึ้น
ในสมัยราชวงศ์จิ่วตะวันออกจึงให้แกะหยก
ชนิดนี้เป็นรูปเสือโคร่ง และทำเป็นสองส่วน
ประกบกัน ส่วนหนึ่งมอบให้แม่ทัพ อีกส่วน
หนึ่งเก็บไว้ในราชสำนัก หากมีข่าวสารจะส่งมา
ถวายก็ให้ใช้ส่วนหนึ่งของหยกรูปเสือกำกับไป
กับจดหมายด้วยจะได้พิสูจน์ว่าไม่ใช่จดหมาย
หรือรายงานปลอม ศิลปการแกะหยกของจีน
ในชั้นหลังๆ นี้ได้พัฒนาไปอีกมากมาย นอก
จากจะแกะเป็นของใช้หรือเครื่องประดับแล้ว
ยังแกะเป็นรูปต่างๆ ถ้าหากใครคิดว่า Pop
Art ซึ่งฝรั่งทำกันในปัจจุบันนี้เป็นของแปลก

และใหม่ยังงี้ ก็ลองไปดูศิลปการแกะหยก
ของจีนสมัยราชวงศ์เซ่ง (พ.ศ. ๒๑๘๗-
๒๔๔๕) ว่าเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับความคิด
แนวศิลปะที่เรียกว่า ป๊อป อาร์ต คำพูดที่ว่า
“ไม่มีอะไรใหม่ในโลกนี้” ยังสามารถพิสูจน์
ได้ว่าเป็นจริงเสมอ

เรื่องของศิลปวัฒนธรรมนี้ย่อมเป็น
ธรรมดาของโลกที่วัฒนธรรมหนึ่งจะให้อิทธิ
พลไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง หรือบางครั้งกลาย
เป็นวัฒนธรรมลูกผสมออกมา เมื่อมนุษย์มี
โอกาสติดต่อกันมาด้วยกัน ในสมัยรัชกาลที่ ๔
ไทยเราเคยส่งทำขามเบญจรงค์จากเมืองจีน
และออกแบบลวดลายส่งไปให้ช่างจีนทำ แม้
แต่กระเบื้องมุงหลังคาโบสถ์เราก็สั่งมาจาก
เมืองจีนไม่น้อย จะสังเกตเห็นว่าเครื่องลาย
ครามของจีนสมัยหลังหรือสมัยราชวงศ์เซ่ง
ตอนปลายที่เรียกว่า Enamel Ware นั้นที่ได้
อิทธิพลทั้งทรวดทรงและลวดลายจากขาม
เบญจรงค์ของไทยไปก็ไม่่น้อย

เครื่องเคลือบของจีน (Porcelain)
นั้นถือว่าเป็นการค้นพบทางวิชาการที่ก้าวหน้า
มาแต่โบราณกาล ในสมัยราชวงศ์ถังและ
ราชวงศ์ซ้องนั้น การทำเครื่องเคลือบของ
จีนมีสี่เรียบ ๆ ง่าย ๆ มีสีเพียงไม่กี่สี เช่น ขาว
น้ำตาลอ่อน น้ำตาลแก่ และการค้นพบสีต่างๆ
ได้พัฒนามากขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ้องตอน
ปลายสืบมาถึงราชวงศ์หยวน เครื่องเคลือบ

ของจีนมีสีสันรุ่มมากขึ้นที่ถือว่าเยี่ยมมนั้นอยู่ใน
สมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ. ๑๙๑๑-๒๑๘๖) ใน
ระยะหลังจีนทำเครื่องปั้นดินเผา หรือพวก
เครื่องเคลือบน้อยลง แต่หันไปนิยมการทำ
เทคนิคที่เรียกว่า Enamel Ware นั้นมากขึ้น
เข้าใจว่าเทคนิคการทำ Enamel Ware ของ
จีนนั้นได้ความรู้มาจากอิสลาม หรือจากเปอร์
เซียนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวน หรือจะก่อน
หน้านั้นสักเล็กน้อย สีของเครื่องเคลือบที่ถือ
ว่าทำยากที่สุดก็คงจะเป็นสีแดง เราจะพบว่า
เครื่องเคลือบสีแดงของจีนนั้นทำได้สวยงาม
มากในสมัยราชวงศ์หมิง เรื่องของเครื่อง
ปั้นดินเผานั้นเป็นเรื่องของทรวดทรง (Form
and Shape) ถ้าเราเข้าใจว่ารูปปั้นวันส์ เดอ-
ไมโล และวิหารพาทนอน เป็นปรัชญาของ
ทรวดทรงหรือตัวแทนของสิ่งที่เรียกว่า สุน-
ทรียภาพหรือเป็นคำเฉลยของคำถามที่ว่า
คลาสสิกคืออะไรแล้วไซ้ เครื่องเคลือบหรือ
เครื่องปั้นดินเผาของจีนสมัยราชวงศ์หมิงนั้น
ก็เช่นกัน

ผู้เขียนตั้งใจว่าจะเขียนเรื่องเล็กๆ
น้อยๆ เกี่ยวกับศิลปจีนครั้งจะเขียนเลยเถิดไป
ถึงเรื่องที่มีนัยใหญ่กว่านี้ก็จะผิดความประสงค์
จึงขอยุติแต่เพียงเท่านี้ รอไว้มีใครหลงการม
มาเชิญไปเที่ยวบักกิ่งเมื่อไรแล้วจะได้ว่าด้วย
เรื่องศิลปจีนระดับไฟน์อาร์ตกันใหม่

หนังสืออ้างอิง

— ข้อมูลเรื่องหยกและเครื่องเคลือบจาก Masterworks of Chinese Jade และ Masterworks of Chinese Porcelain, published by Palace Museum, Taiwan.

— Chinese History by Chen Chih-ping & Chen Shih-fu, Taipei China : Publishing Company, 1961.

— เลียง เสถียรสุด (เรียบเรียง), ประวัติ

วัฒนธรรมจีน, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖

— เจ้าพระยาพระคลัง (หน) สามก๊ก
ฉบับราชบัณฑิตยสภาชำระ เล่ม ๑, พระนคร :
สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๑๓

— คาร์วิงตัน กู๊ดริช, ประวัติศาสตร์
จีน, ส. ศิวรักษ์ (แปล), กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖